

Asia: HE 100/2023 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi saamelaiskäräjistä annetun lain ja rikoslain 40 luvun 11 §:n muuttamisesta

Inarinsaamelaiset ry – Anarâşah rs ei hyväksy hallituksen esitystä saamelaiskäräjälaiksi esitetynlaisena. Saamelaiskäräjälaki on kokonaisuudessaan uudistamisen tarpeessa, mutta lähtökohtaisesti sen tulee varmistaa kaikille saamelaisille yhdenvertaiset oikeudet: äänioikeus ja sitä kautta oikeus vaikuttaa ja päättää itseään koskevista asioista, oikeus kieleen ja kulttuuriin ja elinkeinoihin on kaiken ylikäyvä perustuslaillinen oikeus. Tätä oikeutta ei saa uudistettavalla lailla vaarantaa. Kaikkien saamelaisten oikeus päästä vaaliluetteloon ja säilyä siellä, on laissa turvattava. Tässä muodossa esitys vaarantaa ja estää tämän perusoikeuden toteutumisen.

Saamelaisyhteisöä on jo pitkään kriisiyttänyt Saamelaiskäräjillä esiintyneet monenlaiset demokratiaongelmat. Esimerkiksi Inarinsaamelaisia ääniharavia on suljettu päätöksenteon ulkopuolelle Saamelaiskäräjien hallituksesta ja lautakunnista. Viimeisimpänä räikeänä vallanväärinkäyttönä edellisestä vaaliluettelosta laittomasti poistettut noin 100 saamelaista, joiden valitusten käsittely on edelleen kesken KHO:ssa.

Demokratiaongelmien korjaamiseksi Saamelaiskäräjien vaalitapa tulisi tässä laissa muuttaa suhteelliseksi vaalitavaksi, samoin kuin Ruotsissa ja Norjassa.

Esitetyssä muodossa saamelaiskäräjälaki laajentaisi Saamelaiskäräjien itsemääräämisoikeutta. Näin ollen tulevaisuudessa oikeus demokraattiseen vaikuttamiseen ja perinteisiin saamelaisiin elinkeinoihin tulee liittymään kiinteästi Saamelaiskäräjien vaaliluetteloon.

Taustaa

Inarinsaamelaiset on pieni, noin 1000 henkinen yhteisö, ollen suurin piirtein samankokoinen yhteisö kolttasaamelaisten kanssa. Kolttasaamelaisilla on vähemmistönä oma laki turvanaan. Inarinsaamelaiset Ry on toistuvasti esittänyt vastaavanlaista laki, mutta asia ei ole vielä edennyt. Saamelaisia suomessa on arviolta 10 000. Inarin kunta on Suomen suurin kunta ja sen rajat noudattelevat inarinsaamelaisten vanhan siidan, eli inarinsaamelaisten sukujen hallinnoiman nautintoalueen rajoja. Inarinsaamelaiset ovat perinteisesti eläneet vuoden kulun mukaan *kalastuksesta, metsästyksestä ja keräilystä*. Inarinsaamelaisen perinteinen elinkeinorakenne joutui murrokseen 1940-luvulla alkaneen Inarijärven säännöstelyn myötä, jonka seurauksena perinteinen kalastus ei enää elinkeinona yksin riittänyt. Inarinsaamelaiset joutuivat etsiytymään osin muiden elinkeinojen pariin ja työllistivät itsensä *metsätaloudella ja matkailulla* sekä yhdistivät kalastukseen muita elinkeinoja, kuten *pienimuotoista poronhoitoa*. *Saamenkäsitätöiden myymisestä* matkailijoille on tullut merkittävä tulonlähde toisen maailmansodan jälkeen Ylä-Lapissa. Kalastus, metsästyks ja keräily ovat edelleen säilynyt vahvana ja ovat keskeinen osa Inarinsaamelaista identiteettiä ja kulttuuria.

Saamelaiskäräjät ei ole käynnistänyt mitään toimia inarinsaamelaisten kalastuselinkeinoon elvyttämiseksi.

Saamelaiskäräjävaalit käydään henkilövaaleina. Saamelaiskäräjien edustajia ei valita suhteellista vaalitapaa käyttäen, kuten parlamentaristisessa demokratiassa on tapana toimia. Muun muassa tästä syystä saamelaiskäräjillä ei ole päässyt toteutumaan ns. demokratian itsekorjautuvuus. Tämä on vuosien saatossa johtanut tilanteeseen, jossa valta on alkanut keskittymään ja tällä hetkellä saamelaisyhteisö elää tilanteessa, jossa saamelaiskäräjävaaleja ei käytännössä tarvitsisi käydä lainkaan. Vaalikaudesta toiseen vaaleilla valituista edustajista osa henkilöitä syrjäytetään pysyvästi päätöksenteon ulkopuolelle. Suomen saamelaiskäräjillä ei vallitse parlamentarismi. Nyt hallituksen eduskunnalle jättämä esitys saamelaiskäräjälaiksi on pienen saamelaispoliittisen valtaryhmittymän edustajien laatima ja se näkyy myös lopputuloksessa. Saamelaisten oikeutta alkuperäiskansana itse määrittää oman itsehallintoelimensä rakenteet ei voi Suomessa tarkoittaa sitä, että autoritaarista valtaa käyttävä ryhmittymä saisi tehdä ihan mitä tahansa, vaientaa erilaiset mielipiteet ja syrjiä kansansa jäseniä. **Ruotsissa ja Norjassa saamelaiskäräjillä on puolueet ja suhteellinen vaalitapa.**

Inarinsaamelaisista osa on jätetty vaaliluettelon ulkopuolelle hakemuksistaan huolimatta. Saamelaiskäräjien vaalilautakunta ei ole heitä hyväksynyt. Osa inarinsaamelaisista on joutunut hakemaan oikeuttaan Korkeimmalta hallinto-oikeudelta osallistua yhteiskunnalliseen toimintaan ja vaikuttaa häntä itseään koskevaan päätöksentekoon. On välttämätöntä tuoda esille, että nämä henkilöt ovat pitäneet itsestään selvänä kuulumistaan alkuperäiskansaansa ja

hakeutuessaan saamelaiskäräjien vaaliluetteloon, hylkäys on tullut täytenä yllätyksenä. Kyse ei ole siitä, että heillä olisi jossain kaukana menneisyydessä yksi esi-isä, joka on ollut saamelainen, he ovat inarinsaamelaisen yhteisön jäseniä. Nämä henkilöt joutuvat kärsimään suunnattomasti stigmasta, joka asian ympärille on muodostunut. Henkilöt ja tahot (myös saamelaiset), jotka inarinsaamelaisten yhteisön jäsenten kuulumista alkuperäiskansaan vastustaa, eivät edes tiedä, keistä tässä on kyse, eivätkä ole koskaan kohdanneet tätä asiaa yhteisön sisällä, ja henkilökohtaisesti yksilötasolla.

Räikein ihmisoikeusloukkaus on tapahtunut vuoden 2023 keväällä, kun Saamelaiskäräjät poisti äänioikeuden inarinsaamelaisilta, joillakin heistä on jopa kuusi kertaa KHO:n määräys tulla merkityksi vaaliluetteloon. Tämän poliittisen pelin uhriksi joutui inarinsaamelaisten edustaja, vuoden 2019 vaalien historian suurimmalla äänimäärällä valittu ääniharava. Vaaliluettelosta poisto esti häntä asettumasta ehdolle viime syksyn vaaleissa. KHO:n Kuusiniemi muistuttaa, että oikeusvaltiossa kaikki toiminta on lakisidonnaista, eikä mikään toimitus tai kukaan päätöksentekijä ole lain yläpuolella. Viimeksi käydyistä vuoden 2023 saamelaiskäräjävaaleista on tehty 55 valitusta ja noin 100 äänioikeuden poistamista koskevaa valitusta. Kaikki nämä valitukset ovat edelleen käsittelyssä Korkeimmassa hallinto-oikeudessa.

Inarinsaamelaiset ry - Anarâšah rs vaatii, että voimaan tullessaan lailla turvataan myös edellä mainittujen vaaliluettelosta poistettujen ja heidän jälkeläistensä äänioikeus. Tällä turvataan demokratian ja yhdenvertaisuuden toteutuminen saamelaisten keskuudessa.

Suomen alkuperäiskansapolitiikan kehittymisen ongelma

Saamelaiskäräjien vaaliluettelon pohjana on käytetty 1962 Erkki Nickulin suorittamaa Saamelaisväestön tutkimus (Pro Gradu 1968) ja se ei vastaa väestön luetteloinnilla vaadittavia kriteereitä. Aineiston keräävissä opiskelijoissa ei ollut yhtään inarinsaamelaista ja vain noin 25% inarinsaamelaisista perheistä tuli haastatelluksi.

Saamelaiskäräjien perustamista edeltävän Saamelaisvaltuuskunnan äänestysluettelossa (1972-1995) on ollut henkilöitä, jotka eivät ole enää saamelaiskäräjälain tullessa voimaan saaneet äänioikeutta saamelaiskäräjillä. Valtion myötävaikutuksesta syntyneitä tilannetta, jossa tietty etuoikeutettu ryhmä on onnistunut saamaan itselleen aseman päästä määrittelemään alkuperäiskansan jäsenyydestä, eikä ole valmis hyväksymään omasta taustasta ja kulttuurista poikkeavien toisten ryhmien jäseniä, on näin jälkeneen vaikea saada oikaistua. Valtaan päässyt ja siitä kiinni pitävä ryhmittymä käyttää ja nauttii heille langenneista resursseista (maa- ja vesioikeudet, aineellinen hyöty).

Hallituksen esitys saamelaiskäräjälaiksi

Inarinsaamelaiset ry – Anarâšah rs toteaa, että emme ole voineet asiallisesti ja hyvää hallintotapaa noudattaen osallistua itseämme koskevaan päätöksentekoon lainvalmisteluprosessissa. Tästä oli huolestuneena myös osa lakityöryhmän jäsenistä. Saamelaiskäräjien valtarajittaminen on saanut sanella lakiesityksen poliittisten tavoitteidensa mukaiseksi. Lakiesityksestä ei ole tehty vaikutusten arviointia, mikä näin laajoihin oikeuksiin vaikuttavissa lainsäädäntöprosesseissa normaalisti edellytetään.

1 § Lain tarkoitus

Saamelaisten siidajärjestelmä perustui oikeudenmukaisuuteen, jossa kaikki otettiin huomioon. Siidassa vallitsi yhteiskunnallinen tasa-arvo. Saamelaiskäräjien itsehallinnon piiriin ei tällä hetkellä pääse kaikki Inarin vanhan siidan asukkaiden jälkeläiset, vaan osa on jätetty ulkopuolelle. Näiden ihmisten saamelaisuutta ei olla arvioitu yhtäläisin perustein, vaan hyväksymis- ja hylkäysperusteissa on suurta vaihtelua. Näin ollen saamelaiskäräjät ei voi Suomessa edustaa YK:n itsemääräämisoikeuden periaatetta ilmentävää kansaa kokonaisuudessaan, ja kansojen itsemääräämisoikeus onkin vielä täysin ratkaisematta hallituksen eduskunnalle jättämässä esityksessä saamelaiskäräjälaiksi. Saamelaisilla – ja inarinsaamelaisilla on jo ollut käytössään itse luomansa oikeudenmukaisuuteen perustuva hallintomalli omalla alueellaan.

3 § Oikeus tulla merkityksi vaaliluetteloon

Itsemääräämisoikeuden nimissä tehtävä vaaliluettelon puhdistus ja oikeus määrätä saamelaiskäräjien kokoonpanosta ja saamelaiskäräjien jäsenyyden ehdoista ei voi tarkoittaa sitä, että yksittäisten saamelaispoliitikkojen tekemät valitukset YK:n elimiin ja sieltä tulevat yksipuoliseen tietoon perustuvien ratkaisujen pohjalta tehdyt tulokset toimisivat sellaisen lainsäädännön pohjana, joka mahdollistaa osan saamelaisten henkilöiden YK:n KP sopimuksen piiriin kuuluvien poliittisten- ja ihmisoikeuksien rikkomisen.

Kuolleen ihmisen kielitaidon todistaminen tasapuolisesti on oikeuskäytännössä osoittautunut mahdottomaksi ja osa todistuksista on jätetty saamelaiskäräjillä huomioimatta.

Lapin Sivistysseuran toimesta on vuodesta 1945 lähtien laadittu vanhojen kirkonkirjojen perusteella saamelaisia koskeva perherekisterikortisto. Kortisto on tehty Enontekiön, Inarin, Sodankylän ja Utsjoen seurakuntien sekä Petsamon entisten seurakuntien papiston ilmoitusten perusteella. Nämä ilmoitukset on henkilöiden saamen kielen taitoon nähden seulottu ja tarkistettu komitean jäsenten ja muiden asiantuntijoiden avulla. Inarin osalta se kattaa ajan 1600-luvun lopusta vuoteen 1900. Lähde: Saamelasiasiainkomitean mietintö 1952.

Saamelaiskäräjät käyttää ensisijaisena näyttönä hakijan tai tämän vanhemman, isovanhemman tai isoisovanhemman kielitaidosta Erkki Nickulin tilastotieteen pro gradu-tutkielma, joka suoritettiin opiskelijoiden toimesta haastattelututkimuksena vuonna 1962. Tutkimuksen pohjana käytettiin Lapin sivistysseuran saamelaisten perherekisterikortistoja, mutta inarinsaamelaisista perheistä pääosa jäi tavoittamatta.

Inarinsaamelaisten perheiden kohdalla on kestänyt, että 3§:n kielimääritelmän pohjana ei haluta käyttää Lapin sivistysseuran kokoamia Saamelaisten perherekisterikortistoja, vaikka ne ovat kattavasti ja perusteellisesti koottuja, perheet henkilökohtaisesti tuntemaan papiston tietojen pohjalta. Nykytilanteessa äidinkieliä vääristävä väestörekisterissä ei kerro henkilön etnisyydestä. Esitys saamelaiskäräjälainsäädännön mahdollistaisi entistä suuremman mielivallan käytön saamelaiskäräjillä. Voimassa olevassa laissa saamelaisuuden määritelmä sisältää etnisen syntyperän. Saamelaiskäräjät ovat kuitenkin jättänyt järjestelmällisesti hyväksymättä voimassa olevan lain saamelaismääritelmän täyttäviä etnisiä inarinsaamelaisia saamelaiskäräjien vaaliluetteloon.

Hallituksen esityksessä saamelaiskäräjälainsäädännön esitetyssä muodossaan edelleen heikentää inarinsaamelaisten mahdollisuutta edistää, säilyttää ja kehittää omaa kulttuuriaan, koska heiltä voidaan aiempaa tehokkaammin estää pääsy saamelaiskäräjien vaaliluetteloon. Tämä rikkoo Suomen perustuslakia, ihmisoikeuksia ja alkuperäiskansaoikeuksia mm. ILO 169 sopimuksen alkuperäiskansanmääritelmän perusta on syntyperä ja polveutuminen. **Toteutuessaan esitetyn kaltaisena lakimuutos olisi osoitus huonosta vähemmistöpolitiikasta.**

20 § Vaalilautakunta

Vaalilautakunta tai sen korvaava toimielin ei takaa, että saamelaiset tulisivat kohdelluksi yhdenvertaisina. Vaalilautakunnan jäsenet valitaan saamelaiskäräjien kokouksessa, jossa sinne valitut ja vallassa olevat ryhmittymät pääsevät itse valitsemaan itselleen mieluisia äänioikeutettuja. Inarinsaamelaiset ry katsoo, että vaalilautakunta pitäisi poistaa ja äänioikeudesta tulisi päättää virkatyönä, kuten Ruotsissa ja Norjassa toimitaan. Olemme ainoa pohjoismaa, jossa saamelaiskäräjillä on vaalilautakunta, jolle saamelaisuuttaan joutuu todistelemaan, kun taas Ruotsissa ja Norjassa lähtökohtana on luottamus hakeutujan itseidentifikaatioon ja rehellisyyteen.

41 § Muutoksenhaku vaaliluetteloa koskevissa asioissa / valitusoikeus riippumattomaan tuomioistuimeen

Hallituksen eduskunnalle jättämä saamelaiskäräjälakiesitys mahdollistaa saamelaiskäräjien valtaapitävälle ryhmittymälle oikeuden muodostaa ”riippumaton” muutoksenhakulautakunta valitsemistaan henkilöistä. On epäselvää, miten saamelaiskäräjälakiesityksessä olevan vaalikelpoisuuden kriteeristöä tulkitaan. Tämä mahdollistaa tilanteen, ettei todellista oikaisuvaatimusmahdollisuutta (korkeimpaan hallinto-oikeuteen) ole, koska lakiin ei ole kirjattu yksiselitteisiä kriteerejä, vaan ratkaisuvallta on jätetty edellä mainitulle vaalilautakunnalle.

”Valituslupa on myönnettävä, jos lain soveltamisen kannalta muissa samanlaisissa tapauksissa tai oikeuskäytännön yhtenäisyyden vuoksi on tärkeätä saattaa asia korkeimman hallinto-oikeuden ratkaistavaksi ja valituslupahakemuksessa on esitetty perusteltu väite muutoksenhakulautakunnan päätöksen perustumisesta syrjintään tai ilmeiseen lainvastaisuuteen.”

Näin ollen KHO:lla on hyvin suppea valituslupaperuste. Käytännössä tilanteita, joissa lakia rikottaisiin, ei tässä tapauksessa olisi, koska saamelaiskäräjien autoritääristä valtaa pitävälle ryhmittymälle olisi itsemääräämisoikeuden nimissä annettu valta päättää omien intressien mukaisesti *saamelaiskäräjien kokoonpanosta ja oman jäsenyytensä ehdoista*. Jos lainsäätäjät valvoo itse itseään, niin lakia ei voida rikkoa.

Lakiin sisällytetty esitys riippumattomasta muutoksenhakulautakunnasta heikentää inarinsaamelaisten perustuslaillisten perusoikeuksien toteutumista ja mahdollisuutta valittaa itseä koskevista asioista suoraan ja aidosti riippumattomiin tuomioistuimiin.

10 § Kokoonpano ja toimikausi

Hallituksen esitys saamelaiskäräjälaiksi ei tuo muutosta paljon saamelaiskäräjillä kritiikkiä saaneeseen vaalitapaan, johon kiteytyy saamelaistyhteisössä vallitseva epätasa-arvo. Saamelaiskäräjälakiesitys ei edistä oikeudenmukaisuutta ja demokratian kehittymistä saamelaiskäräjillä.

Saamelaiskäräjävaalit on henkilövaalit ja vaalipiirinä koko maa, joskin kuntakohtaisilla kiintiöillä on pyritty takaamaan saamelaialueella asuvien saamelaisten suurempi edustuksellisuus saamelaiskäräjillä. Saamelaiskäräjälaissa ei ole määritelty sitä, miten äänitulos vaikuttaa paikkajakoon.

Esimerkiksi 10 saamelaiskäräjien jäsentä voi saada suuremman äänimäärän vaaleissa, kuin 11 saamelaiskäräjille valittua valtaa pitävän ryhmittymän jäsentä, ja he voivat ottaa vallan, ja syrjäyttää loput 10 päätöksenteosta. Suomen eduskunnassakin varmistetaan esimerkiksi valiokunnissa, että opposition ääni kuuluu päätöksenteossa. Hallituksen eduskunnalle jättämä saamelaiskäräjälakiesitys mahdollistaa entistä suuremman mahdollisuuden saamelaiskäräjävaalien tuloksen manipulointiin 3 § ja 41 § muotoilujen kautta. Pidämme toimintatapaa syrjivänä.

Inarinsaamelaiset ry – Anarâšah rs toteaa, ettei saamelaisten itsemääräämisoikeus vahvistu lakiesityksen myötä tasapuolisesti. Vahvistamalla valtaa pitävän ryhmittymän itsemääräämisoikeutta poljetaan toisten itsemääräämisoikeutta. Ei riitä, että laissa on maininta, että Saamelaiskäräjät voi perustaa toimielimiä. Inarinsaamen neuvottelukunta on nyt saamelaiskäräjien työjärjestyksessä mutta ei ole juurikaan toiminut. Ei voi olla isomman saamelaistryhmän tahdon varassa mitä toimielimiä on.

5 -6 § Saamelaiskäräjien yleinen toimivalta, saamelaisten edustaminen

Suomen saamelaiskäräjät on vuosien varrella epädemokraattisen vaalitavan ja hallintomallin seurauksena alkanut autoritäärisoitumaan. Pitkittyneen saamelaiskiistan vuoksi saamelaiskulttuuri on politisoitunut. Saamelaiskäräjillä on hankkeita, tai saamelaiskäräjät on mukana tai rahoittajana hankkeissa, joissa luodaan eettisiä ohjeistuksia. Olemme tilanteessa, jossa saamelaiskäräjien laatimat ”eettiset ohjeet” rajoittaa matkailu- ja käsityöryttäjien oikeutta tuottaa sellaisia tuotteita, mitä he itse haluaisivat myydä. Yleinen keskusteluilmapiiri eettisyydestä aiheuttaa sen, että asiakkaat ovat arkoja ostamaan saamelaisten elinkeinonharjoittajien ja ryttäjien tuotteita.

9 § Neuvotteluvaikeus

Saamelaisista elinkeinoista porotalous nauttii jo nyt niin kovaa lainsuojaa, että kriittinen edunvalvonta on aiheuttanut muille elinkeinoille vaikeuksia. Porotalouden ulkopuolella toimivien saamelaisten elinkeinojen harjoittaminen on vaikeutunut. On vaikea saada lupia luonnon hyödyntämiseen, matkailuelinkeinoon, kalastukseen, metsästyksen, keräilyyn. Myös omien metsien hyödyntäminen on vaikeutunut, koska puunostajat pelkäävät imagohaittaa.

9 § pyrkimys saavuttaa yksimielisyys saamelaiskäräjien kanssa tai saada saamelaiskäräjien suostumus ennen päätöksentekoa tarkoittaa käytännössä veto-oikeutta maankäyttöhankkeissa. Nykyisessä tilanteessa monet inarinsaamelaisten harjoittamat elinkeinot, sekä elinkeinot, joiden kautta inarinsaamelaisia työllistyy, ovat joutuneet altavastajan asemaan monien saamelaisia koskevien päällekkäisten lakien ja menettelyiden kautta, joiden kautta saamelaiskäräjät käyttävät valtaa. Emme voi hyväksyä sellaista tilannetta, jossa saamelaiskäräjälaki mahdollistaa saamelaiset elinkeinojen ja elinkeinonharjoittajien ja ryttäjien olevan keskenään eriarvoisessa asemassa toisiinsa nähden poronhoidon saadessa tällä hetkellä suurta painoarvoa saamelaiskäräjien toiminnassa.

9 a ja 9b vaikutuksia muihin erilaisiin perinteisiin saamelaiselinkeinoihin, saamelaisten elinkeinonharjoittajien ja ryttäjien perusoikeuksiin, ei olla selvitetty.

Lakiesityksen 9 § vaatimuksineen ja velvoitteineen on kohtuuton ja voi viivyttää lupa-asioiden ja palveluratkaisuiden hallinnollista käsittelyä. Esitys voi vaarantaa vähemmistön vähemmistössä elävän alkuperäisväestö inarinsaamelaisten asemaa sekä erityisesti sitä inarinsaamelaista kansanosaa, joita saamelaiskäräjät ei hyväksy saamelaisiksi. Saamelaisten kotiseutualueella asuvat saamelaiset eivät voi olla eriarvoisessa asemassa muun maan asukkaisiin nähden. Saamelaiskäräjille ei voi antaa valtaa vaikuttaa yksityisen omaisuuden suojan piiriin kuuluvaa oikeutta hyödyntää omaisuuttaan.

5-9 § muotoilu mahdollistaa entistä kapeammalle sektorille supistuvan saamelaiskulttuurin hallinnoinnin ja asiantuntemuksen. Onko hallituksella perusteita sille, miten eri saamelaisten elinkeinojen, elinkeinonharjoittajien, ja ryttäjien, sekä eri alojen kautta työllistyvien saamelaisten oikeudet otetaan yhdenvertaisesti huomioon eduskunnalle annettussa lakiesityksessä saamelaiskäräjälaiksi? Inarinsaamelaiset ry ei voi hyväksyä lakiesityksen mahdollistavaa tilannetta, jossa yhdelle saamelaiselinkeinolle voitaisiin antaa tarpeettoman suurta painoarvoa samalla, kun toiset saamelaiset elinkeinot eivät saisi saamelaiskäräjillä niille kuuluvaa asemaa.

Kulttuurin ylläpidon, kehittämisen ja edistämisen taito ja tieto on kansaan sidottua pääomaa, eikä sen rajaaminen saamelaiskäräjälain myötä saamelaiskäräjille edistä saamelaisten elinkeinojen monimuotoisuutta ja kehittymistä. Saamelaisalueen elinkeinonvapaus mahdollistaa oikein johdettuna vetovoimaisen saamelaisalueen, joka houkuttaa saamelaisnuoria jäämään ja paluumuuttamaan omalle kotiseutualueelleen.

Inarinsaamelaiset ry – Anarášah rs vaatii seuraavia konkreettisia muutoksia saamelaiskäräjälakiesitykseen:

- 3§:ssä määritelmään tulee sisällyttää etnisen polveutumisen vaatimus
- 23§ Vaaliluettelon perustaminen tulee säilyttää voimassa olevan lain mukaisesti: *“Vaalilautakunta laatii äänioikeutetuista vaaliluettelon edellisten vaalien vaaliluettelon ja väestötietojärjestelmän tietojen pohjalta”*. Saamelaiskäräjien vaaliluettelon uudelleen kokoamista ennen jokaista vaalikautta ei tule hyväksyä, koska se mahdollistaa poliittisen mielivallan käytön. Vaaliluetteloon tulee palauttaa kaikki sieltä ilman omaa pyyntöään poistetut henkilöt ilman aikarajaa
- 10§ Kokoonpano ja toimikausi. Saamelaiskäräjälakiin tulee sisällyttää suhteellinen vaalitapa, joka takaa demokratian ja sitä kautta toteutuva saamelaisten yhdenvertaisuuden saamelaiskäräjillä.
- 20§ Vaalilautakunnan sijaan vaaliluettelon ylläpitäminen tulee muuttaa virkamiestyöksi kuten Norjassa ja Ruotsissa; tämä poistaisi etnisen profiloinnin ja poliittiset tarkoitukset saamelaiskäräjien vaaliluettelon muodostamisessa.
- 41 § nykyinen suora valitusoikeus KHO:lle tulee säilyttää saamelaisten yhdenvertaisen oikeusturvan varmistamiseksi, eikä muutoksenhakulautakunnan muodostamista tule sisällyttää lakiin.

Lakiin tulee lisäksi kirjata Inarinsaamelaisten oikeusaseman turvaamiseksi laintasoisesti Inarinsaamelaisten neuvottelukunta, jolle tulee oma päätösvalta. Ei riitä, että laissa on maininta, että Saamelaiskäräjät voi perustaa toimielimiä. Inarinsaamen neuvottelukunta on nyt saamelaiskäräjien työjärjestyksessä mutta ei ole juurikaan toiminut. Ei voi olla isomman saamelaisryhmän tahdon varassa mitä toimielimiä on.

Mikäli edellä mainittuja kohtia ei korjata esitetyllä tavalla, voi Saamelaiskäräjät vaaliluettelon muodostamisen kautta rajoittaa 9§:n nojalla elinkeinojen vapautta saamelaisten kesken. Laki antaisi mahdollisuuden syrjivälle elinkeinopolitiikalle, jossa elinkeinojen harjoittamisen mahdollisuuksia voidaan kohdentaa tietyille ryhmille ja rajoittaa toisilta. Tämä kehitys on ollut jo selkeästi näkyvissä saamelaisalueella ja saamelaisyhteisössä.

Inarinsaamelaiset ry ei hyväksy Saamelaiskäräjien yleisen toimivallan laajentamista saamelaisten itsemääräämisoikeuden nimissä, ennen kuin Suomessa on tehty laaja-alainen selvitys siitä, kuka kuuluu alkuperäiskansaan ja mitkä organisaatiot voi edustaa saamelaisia ja käyttää Suomen alkuperäiskansan puheoikeutta. On selvítettävä, miten saamelaiskäräjien toiminta, ja useat päällekkäiset lait ja menettelyt, joiden kautta Saamelaiskäräjät käyttää valtaa, vaikuttavat alueen elinkeinoihin. Voimassa oleva saamelaiskäräjälaki on edustuksellisen demokratian kannalta ongelmallinen eikä Saamelaiskäräjät kykene edustamaan kaikkia saamelaisia. Tämä lakiesitys heikentää kykyä entisestään.

Jarmo Katajamaa
puheenjohtaja
sähköposti: jkatajamaa@live.com

Inka Kangasniemi
varapuheenjohtaja
ikangasniemi@hotmail.com

Inarinsaamelaiset ry – Anarášah rs on perustettu Inarissa 2007. Inarinsaamelaiset ovat olleet Inarin alueen alkuperäiskansaa ikimuistoisista ajoista lähtien. Yhdistyksessä on tällä hetkellä 150 jäsentä. Inarinsaamelaiset ry:n tarkoituksena on inarinsaamelaisen kulttuurin ylläpitäminen ja edistäminen, inarinsaamelaisten aseman ja oikeuksien edistäminen sekä etujen valvominen.

Inarinsaamelaisten oikeudellinen asema Suomen alkuperäiskansa saamelaisina on osittain tunnustettu. Osan saamelaiskäräjälain määritelmän täyttäviä inarinsaamelaisten ihmisoikeuksien tullessa rikotuksi saamelaiskäräjien jättäessä inarinsaamelaisen kansan jäseniä saamelaiskäräjien vaaliluettelon ulkopuolelle. Inarinsaamelaiset ry jäsenistöstä suurin osa on saamelaiskäräjien vaaliluettelossa olevia inarinsaamelaisia perheineen. Jäsenissä on myös sellaisia, jotka eivät ole saamelaiskäräjien vaaliluettelossa, joko siksi, että eivät ole sinne hakeutuneet, tai eivät ole

tulleet hyväksytyksi vaaliluetteloon. Inarinsaamelaiset ry on jäsenmäärältään yksi suomen suurimmista saamelaisyhdistyksistä.